

Лариса РУДЕНКО,

доктор педагогічних наук, старший наукових співробітник,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Олег МАТЕЮК,

доктор психологічних наук, професор,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті висвітлені основні положення методики формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій, спрямованої на вирішення діалектичної суперечності між її наявним рівнем і потенційними можливостями використання освітнього простору в цьому процесі, яка забезпечить студентам знання, вміння й навички, сприятиме творчому саморозвитку та підвищенню їхніх адаптивних можливостей, а також самореалізації у професійній діяльності. Виокремлено чотири етапи формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій (усвідомлення, пізнання, актуалізація та адаптація), визначені їх мета, розкриті сутність і педагогічні завдання.

Ключові слова: методика формування, комунікативна культура, майбутні фахівці соціономічних професій, навчання спеціальних дисциплін, методика навчання

Постановка проблеми у загальному вигляді. Основна мета професійної освіти полягає в підготовці кваліфікованих фахівців, які вільно орієнтуються у професії. Її реалізація має ґрунтуватися на знаннях особливостей індивідуального розвитку, можливостей, потреб студентів з метою їх урахування під час організації освітнього процесу у ВНЗ; забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості кожного студента; сприяти виробленню у майбутніх фахівців навичок і внутрішніх психологічних механізмів, необхідних для успішного спілкування, навчання та праці на кожному етапі професійної підготовки [5, с. 161–162].

Професійне навчання є періодом початкової професійної ідентифікації особистості, розвитку професійної культури, засвоєння фахових знань і основних умінь і навичок, набуття навчально-професійної кваліфікації та компетентності, формування психологічної готовності до майбутньої професії та планування свого соціально-професійного і кваліфікаційного розвитку.

Розвиток професійної культури в сучасному суспільстві супроводжується підвищенням уваги до комунікативної культури фахівців різного профілю, належний рівень якої забезпечує соціально прийнятну поведінку під час міжособистісної взаємодії.

Традиційно підготовка майбутніх фахівців розглядалася як процес, призначений сформувати в них професійну готовність до майбутньої трудової діяльності, але в сучасному суспільстві одним з її важливих аспектів є особистісне становлення фахівця, якому потрібний належний рівень комунікативної культури для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці. Ці вимоги відображені в Концепції проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики», де підкреслюється, що виховання нового покоління має спрямовуватись на формування у людей комунікативної культури. Особливо це стосується фахівців соціономічної сфери, оскільки їхня професійна діяльність має міжособистісний характер і забезпечується їхньою здатністю до спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми спілкування та формування стилю міжособистісної взаємодії знайшли висвітлення у філософських, психолого-педагогічних і соціальних дослідженнях Б. Ананьєва, Г. Андрєєвої, М. Бахтіна, М. Бейкера, В. Біблера, О. Бодальова, М. Бубера, Л. Виготського, М. Кагана, В. Лабунської, О. Леонтєва, Б. Ломова, Ю. Лотмана, В. Малахова, А. Мудрика, М. Обозова, Л. Орбан-Лембрик, В. Рибалки, І. Риданової, В. Саф'янова, В. Семиченко, Т. Чмут, Я. Яноушека та ін. Питання професійного спілкування розглядаються у працях М. Алвессона, І. Авдєєвої, С. Амеліної, І. Вдовенко, В. Грехнева, О. Каверіної, В. Кан-Калика, С. Кондратьєвої, І. Котової, Н. Курилович,

О. Куцевол, Н. Логутіної, Г. Сагач, Є. Шиянова та ін. Формування комунікативної культури фахівців різного профілю досліджували Л. Аухадєєва, О. Бовдир, Л. Іванченко, О. Запара, І. Зарецька, С. Знаменська, В. Лівенцова, Л. Лузяніна, І. Мазаєва, В. Майковська, Н. Мітрова, В. Садовська, С. Сарновська, В. Сморгчова, В. Соколова, В. Ремізов, Г. Тимченко, О. Шевцова, М. Шовкун, Н. Юрченко та ін.

Аналіз наукової літератури щодо формування комунікативної культури майбутніх фахівців у ВНЗ дає підстави зробити висновок, що у цьому процесі особливої значущості набуває системність і безперервність педагогічного впливу на його динаміку.

З огляду на це, **мета статті** полягає у висвітленні основних положень методики формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій, спрямованої на вирішення діалектичної суперечності між її наявним рівнем і потенційними можливостями використання освітнього простору в цьому процесі, що забезпечить студентів знаннями, вміннями й навичками, сприятиме творчому саморозвитку та підвищенню їхніх адаптивних можливостей, а також самореалізації у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час проектування авторської методики формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій ми враховували, що якість їхньої професійної підготовки та успішний прояв у трудовій практиці прямо пропорційно залежать від рівня сформованості особистісних позицій до результатів власної життєвої та професійної діяльності [8, с. 7]. Методика формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій ґрунтується на ідеях культурологічного, аксіологічного, особистісно-орієнтованого, синергетичного, діяльнісного й компетентнісного підходів до її формування, націлена передусім на розвиток особистості студента, його мотивації до самоосвіти й саморозвитку, вміння бути гнучким у процесі професійної взаємодії, готовності до постійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Змістова частина методики визначається вимогами Галузевих стандартів

вищої освіти та освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівців соціономічних професій, що містять відбір системи знань, умінь і навичок, на основі якої соціокультурний світогляд особистості набуває нового, якісного рівня і дає змогу швидко змінювати себе, адаптуватися до вимог професійної діяльності [6, с. 10].

Необхідно відзначити зумовленість комунікативної культури студентів особливостями майбутньої професійно-комунікативної діяльності, що визначає організацію самого процесу її формування під час професійної підготовки у ВНЗ. У зв'язку з цим методика формування комунікативної культури фахівців соціономічних професій передбачає доцільність, цілісність, поступовість і поетапність організації цього процесу, участь у комунікативному розвитку студентів усього педагогічного колективу ВНЗ з метою щоденних тренувань у навчально-трудовій професійно-комунікативній діяльності під керівництвом викладачів. Результат упровадження методики полягає у формуванні комунікативної культури фахівців соціономічних професій як якісної характеристики особистості, що виявляється в готовності випускників до використання набутих комунікативних компетенцій у професійній діяльності.

Ми розглядаємо комунікативну культуру фахівців соціономічних професій як засіб реалізації їхньої професійної компетентності та особистісного і професійного зростання у фаховій діяльності, і вважаємо, що її формування під час професійної підготовки має спрямовуватися на:

- вироблення у студентів мотиваційно-ціннісного ставлення до спілкування, потреби вдосконалення власної комунікативної культури;
- озброєння студентів професійно значущими знаннями норм і правил професійного спілкування, розвиток пізнавальних здібностей і потреб особистості, її здатності до ефективного сприймання та осмислення інформації;
- актуалізацію готовності випускників ВНЗ виконувати професійну діяльність на основі практичного застосування комплексу комунікативних умінь, навичок міжособистісної комунікативної взаємодії, відбору професійно-значущої інформації;

– розвиток здатності застосування набутих комунікативних компетенцій під час виконання професійно-комунікативних функцій у навчально-трудої і майбутній професійній діяльності [9, с. 250].

Усі ці завдання тісно взаємопов'язані: формування ціннісного ставлення до спілкування базується на потребі знань про комунікативну культуру і, водночас, неможливе без їх наявності, а розвиток комунікативних умінь і навичок, які ґрунтуються на знаннях, відповідно, неможливий без прагнення до самовдосконалення у професійній діяльності.

Зважаючи на це, цілісний процес формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій доцільно розглядати поетапно. Поетапність дозволить простежити взаємозалежність і взаємозумовленість структурних компонентів комунікативної культури, динаміку їх становлення і внутрішні взаємозв'язки, а також відобразити багатогранність комунікативної культури як особистісного утворення. У процесі формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій виокремлюємо чотири етапи: усвідомлення, пізнання, актуалізація та адаптація.

Метою першого етапу (усвідомлення) є формування у студентів чіткого уявлення про комунікативну культуру як показник рівня їхнього професіоналізму, ціннісного ставлення до спілкування, розвиток у майбутніх фахівців мотивації до вдосконалення власної комунікативної культури, самоосвіти й самовдосконалення, здатності до самооцінки й саморегуляції в міжособистісній комунікативній взаємодії. Він спрямований передусім на усвідомлення необхідності формування комунікативної культури на особистісно-рефлексивних засадах і передбачає формування відповідних компетенцій: *мотиваційно-ціннісної*, яка включає мотиви комунікативної поведінки й комунікативні установки, професійно-комунікативні цінності; *особистісно-комунікативної*, яка визначається гуманістичною спрямованістю особистості під час спілкування, її тактовністю, толерантністю, емпатійними властивостями, здатністю до особистісної атракції; *комунікативно-рефлексивної*, що виявляється у здатності особистості до оцінювання й

самооцінювання, самоаналізу, саморозвитку, самоконтролю й емоційно-психологічної саморегуляції, рефлексії професійної комунікативної діяльності.

Провідним педагогічним завданням на етапі усвідомлення є зацікавлення студентів, залучення їх до спостереження за комунікативною діяльністю досвідчених фахівців, що працюють у соціономічній сфері, а також за власною комунікативною діяльністю у процесі професійної підготовки. Аналіз результатів спостереження, отриманих під час одержання знань про необхідні для успішної роботи якості приводить студентів до усвідомлення необхідності розвитку власної комунікативної культури [3, с. 115], підвищують мотивацію до її вдосконалення, осягнення її важливості для високих досягнень у професійній діяльності.

При цьому важливим є вироблення ціннісного ставлення до спілкування як засобу міжособистісної взаємодії та з'ясування вимог до комунікативної діяльності фахівців соціономічних професій. Усвідомлення значущості комунікативної культури у професійній діяльності та необхідності її вдосконалення зумовлює виникнення потреби отримання певних знань.

Другий етап методики формування комунікативної культури є етапом пізнання. Його мета – розвиток пізнавальних здібностей і потреб особистості майбутнього фахівця, її здатності до ефективного сприймання та осмислення інформації, тобто накопичення студентами професійно-комунікативного досвіду у вигляді знань норм і правил. Він спрямований на опанування способів налагодження міжособистісного контакту, адекватної оцінки людини в конкретній комунікативній ситуації, налагодження продуктивної взаємодії у професійній сфері та передбачає формування на гносеологічно-когнітивних засадах компетенцій: *гностичної*, яка ґрунтується на знанні професійних понять, етичних норм і вимог до професійно-особистісних якостей майбутнього фахівця, соціально-психологічних особливостей особистості, основ психології професійного спілкування; *мисленнєвої*, що відображає гнучкість мислення, здатність до аналізу й синтезу, систематизації та узагальнення відповідної інформації, створення внутрішнього плану комунікативних дій; *перцептивної*,

що виявляється у здатності особистості до сприймання партнера по спілкуванню з урахуванням когнітивних, емоційних, оцінних особливостей комунікативної взаємодії.

Отже, ефективна професійно-комунікативна діяльність неможлива без певних знань. Причому їх глибина і міцність забезпечуватимуть відповідний рівень аналізу і синтезу, узагальнення й абстрагування, свободу оперування ними на практиці. Якісний рівень комунікативної діяльності визначається не окремими знаннями, а їх системою: потрібні знання краще пригадуються, відтворюються й активно включаються в комунікативну практику, якщо вони засвоювалися в системах знань, які «забарвлюються певними почуттями, стають переконаннями, виражаються у вчинках, складаючи сутність людської особистості» [7, с. 84]. Таким чином, накопичення системи знань має створювати своєрідний «фонд розумових прийомів» [4, с. 47–48], необхідних для успішної професійно-комунікативної діяльності. Додамо, що формування такої системи знань буде більш ефективним, якщо студенти усвідомлюватимуть необхідність їх опанування на основі рефлексії власної комунікативної діяльності. Система професійних знань виробляється переважно у процесі професійно-теоретичної підготовки.

У реальній професійній діяльності практично всі основні групи функцій фахівців соціономічних професій виконуються в умовах міжособистісної взаємодії. Це означає їх регламентованість правилами професійно-комунікативної поведінки. Метою такої взаємодії є задоволення потреби у спільній діяльності, яка виявляється у зусиллях людей з організації сумісних дій, що дозволяють партнерам виконати спільну діяльність [1, с. 101] і досягти в ній взаєморозуміння.

Урахування цього під час підготовки фахівців соціономічних професій у ВНЗ потребує зосередження уваги на соціальному аспекті спілкування, оскільки їхня майбутня професія пов'язана з постійним оновленням контактів, необхідністю швидко налаштовувати себе на нові стосунки, виконання різних професійних ролей тощо. Спілкування тут відображає комплекс зв'язків і

взаємовпливів, що виникають під час спільної діяльності фахівця соціономічної сфери і його партнера по взаємодії. Така діяльність протікає в умовах соціального контролю на основі суспільних норм і прийнятих зразків поведінки, які й регламентують взаємовідносини людей, що спільно діють.

Третій етап – актуалізації – спрямований на вироблення у студентів професійно-комунікативних умінь і навичок взаємодії та відбору професійно-значущої інформації, як системи внутрішніх засобів регуляції комунікативних дій. Готовність випускників ВНЗ на належному рівні виконувати професійну діяльність у соціономічній сфері полягає в практичному застосуванні комплексу професійно-комунікативних умінь, які не лише забезпечують ефективність професійно-комунікативної діяльності (володіння способами і формами вербального спілкування, дотримання норм і правил мовного етикету, реалізація комунікативної взаємодії за допомогою електронних, телекомунікаційних засобів зв'язку), а й є системою внутрішніх засобів регуляції комунікативних дій (розуміння, сприйняття й аналіз мовленнєвих дій своїх і співрозмовника, здатність до адекватної реакції на них у межах конкретної комунікативної ситуації, налагодження зворотного зв'язку).

Внутрішнім засобом регуляції власної комунікативної поведінки вважаємо пов'язані з аналізом своєї роботи рефлексивні уміння, за допомогою яких фахівець має можливість оцінити адекватність поставлених комунікативних завдань реальним умовам; відповідність змісту комунікативної діяльності поставленим завданням; ефективність комунікативних засобів для їх вирішення в конкретній професійній ситуації. Вони виробляються у процесі постійного аналізу своєї комунікативної діяльності й ситуативної оцінки причинно-наслідкових зв'язків. Усвідомлення результатів цього аналізу впливає на зміну комунікативної поведінки особистості в напрямі її покращення.

На цьому етапі педагогічні зусилля мають бути спрямовані передусім на формування *лінгво-комунікативної* компетенції, що характеризує вербальну поведінку фахівця на основі володіння ним комунікативними техніками з

урахуванням стилістичних, лексичних, граматичних, фонетичних аспектів мови, в тому числі іноземної, в умовах властивого для соціономічної сфери інтерактивного спілкування, яке потребує швидкого реагування на конкретну комунікативну ситуацію;

Важливою для успішної діяльності вважаємо *коннективно-операційну* компетенцію фахівців соціономічної сфери, яка відображає вміння налагоджувати контакти, створювати позитивну атмосферу спілкування, ненав'язливо переконувати, тобто – конструювати систему взаємовідносин із партнером таким чином, щоб формування знань, оцінок і уявлень у процесі творчого діалогу ґрунтувалося на співпраці щодо вирішення проблемних завдань, дійсному зацікавленні співрозмовника [2, с. 16].

Інформаційно-технологічна компетенція, формування якої також передбачене на етапі актуалізації, відображає вміння знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати та використовувати інформацію профільного спрямування, технологічні вміння швидкого та надійного отримання необхідної професійно-значущої інформації на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій та сучасних комунікаційних систем, комплексу комп'ютерних програм для роботи відповідних підприємств та організацій.

Педагогічне завдання етапів пізнання й актуалізації, запропонованих у методиці формування комунікативної культури фахівців соціономічних професій, полягає в тому, щоб виробити відповідні комунікативні компетенції на основі поєднання тісно пов'язаних спільністю цілей теоретичної комунікативної підготовки і практичної реалізації теоретичних положень у професійній діяльності.

Мета четвертого етапу (адаптації) формування комунікативної культури фахівців соціономічних професій підпорядковується вдосконаленню комунікативних компетенцій у процесі навчальної та переддипломної практики в закладах та установах соціономічного профілю. Цей етап спрямований на формування *соціально-адаптивної, статусно-рольової* компетенцій і компетенції *самопрезентації*, які показують ефективність комунікативної

діяльності фахівця соціономічної сфери у виробничих умовах. Вони виявляються в швидкому входженні випускника ВНЗ у трудову спільноту, продуктивному виконанні ним професійно-комунікативних функцій та усвідомленні специфіки власного виробничо-рольового репертуару. Цей етап відрізняється особливою складністю, оскільки студенти потрапляють у реальні професійні умови, в яких вчать аналізувати й коригувати власну комунікативну поведінку, знаходити й виправляти помилки, допущені під час професійно-комунікативної діяльності, оцінювати свій професійно-комунікативний потенціал, накопичувати професійно-комунікативний досвід, що стимулює вдосконалення комунікативних компетенцій та сприяє прагненню до постійного розвитку в професії.

Етап адаптації, в якому сконцентрований зміст попередніх етапів, має відобразити очікуваний результат методики – належний рівень комунікативної культури фахівців соціономічних професій.

Наголосимо, що пріоритетною метою нашої методики є формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій як однієї з провідних складових їхньої професійної компетентності. Тому особлива увага має приділятися стимулюванню активності студентів та розвитку їхньої здатності до цілеспрямованої взаємодії з оточуючими.

Висновок. Запропонована методика формування комунікативної культури фахівців соціономічних професій відображає напрями практичної реалізації змісту професійної підготовки і розроблена з урахуванням форм організації теоретичного і практичного навчання і самоосвіти. Її етапи – усвідомлення, пізнання, актуалізації, адаптації – передбачають наступність і взаємозумовленість розвитку належних комунікативних компетенцій. Вона спрямована на забезпечення студентів професійно значущими комунікативними знаннями, вміннями та навичками, сприяння їхньому творчому особистісному розвитку й підвищенню їхніх можливостей щодо адаптації й самореалізації у професійній діяльності.

Узагальнення результатів апробування методики дає підстави стверджувати, що її використання у професійній підготовці майбутніх фахівців дає змогу підготувати їх відповідно до вимог соціономічної сфери і сформувати необхідні професійно-комунікативні уміння: розуміти партнерів з метою вибору найкращого способу організації взаємодії; свідомо регулювати власну комунікативну поведінку; адекватно ставитися до поведінки своїх колег; обирати доцільну стратегію комунікативної поведінки у процесі професійної діяльності; враховувати психологічні особливості співрозмовників різних типів і підбирати відповідні комунікативні методи роботи з ними тощо.

Перспективи подальших досліджень. Наукові пошуки шляхів удосконалення професійної освіти вимагають посиленої уваги до використання потенціалу всіх навчальних дисциплін щодо особистісного розвитку майбутніх фахівців у ВНЗ, їхньої загальної та комунікативної культури. Подальшого вивчення потребують питання: розвитку емпатійних властивостей особистості та розроблення методики формування емпатійної культури майбутніх фахівців соціономічних професій; включення в навчальні плани ВНЗ дисципліни «Основи комунікативної культури» та створення відповідного науково-методичного забезпечення; вдосконалення підготовки педагогічних працівників ВНЗ щодо формування комунікативної культури фахівців різного профілю. Успішне вирішення цих питань сприятиме підвищенню якості вітчизняної професійної освіти, її інтеграції в європейські освітні структури, забезпечить конкурентоздатність українських фахівців на світовому ринку праці.

Список використаної літератури

1. Андреева Г. М. Социальная психология : учебн. для высш. учебн. завед. / Галина Михайловна Андреева. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 376 с.
2. Вдовенко І. С. Особливості навчання професійного спілкування студентів університету / Ігор Вдовенко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [За заг. Ред.. В. І. Сипченка]. – Вип. ЛІІ. – Ч. ІІ. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – С. 9–16.
3. Знаменская С. В. Педагогические условия формирования коммуникативной культуры студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Знаменская Стояна Васильевна; [Ставроп. гос. ун-т]. – Ставрополь, 2004. – 210 с.

4. Осницкий А. К. Структура, содержание и функции регуляторного опыта человека : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01 / Осницкий Алексей Константинович ; [РАО Психологический институт]. – М., 2001. – 370 с.

5. Побірченко Н. А. Практико-орієнтована основа професійної адаптації студентів у професійно-технічних навчальних закладах до ринку праці / Неоніла Побірченко // Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців : монографія / за ред. Г. П. Васяновича. – Львів : Сполом, 2008. – С. 159–167.

6. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти / В. О. Радкевич // Професійно-технічна освіта. – 2012. – № 3. – С. 8–10.

7. Рувинский Л. И. Самовоспитание личности / Л. И. Рувинский. – М. : Мысль, 1984. – 140 с.

8. Руденко Л. А. Методичні засади формування комунікативної культури фахівців соціономічних професій : посібник / Л. А. Руденко. – Львів : ЛНПЦ ІПТО, 2015. – 72 с., 2015. – 343 с.

9. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / Лариса Анатоліївна Руденко. – Львів : Піраміда, 2015. – 343 с.

Руденко Л., Матеюк О. Методика формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій в процесі навчання спеціальним дисциплінам

В статті освітлені основні положення методики формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій, направленої на рішення діалектичного протиріччя між її наявним рівнем і можливостями використання освітнього простору в цьому процесі, яка забезпечить студентам знання, вміння і навички, сприятимуть творчому саморозвитку і підвищенню їх адаптивних можливостей, а також самореалізації в професійній діяльності. Обґрунтовано цілісність етапного формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій, що дозволить прослідкувати взаємозалежність і взаємообумовленість структурних компонентів комунікативної культури, динаміку їх становлення і внутрішні зв'язки, а також відобразить багатогранність комунікативної культури як особистісного виховання.

Виділено чотири етапи формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій (освідомлення, пізнання, актуалізація і адаптація), визначено їх мету, розкрито сутність і педагогічні завдання.

Ключові слова: методика формування, комунікативна культура, майбутні фахівці соціономічних професій, навчання спеціальним дисциплінам, методика виховання.

Rudenko L., Mateiuk O. Methodology for the formation of communicative culture to future specialists of socionic professions in the process of special disciplines training

The article highlights the main provisions of the methodology for the formation of a communicative culture to future specialists in socionic professions aimed at solving the dialectical contradiction between its existing level and the possibilities of using the educational space in this process that will provide students with knowledge, abilities and skills, promote creative self-development and enhance their adaptive capabilities, as well as self-actualization in professional activities.

It is emphasized that in the process of formation of the communicative culture of future specialists in socionic professions, the systemic nature and continuity of pedagogical influence on the dynamics of its formation acquire special significance.

The expediency of step-by-step formation of the communicative culture of future specialists in socionic professions is substantiated, which will allow to trace the interdependence of the structural components of communicative culture, the dynamics of their formation and internal interrelations, and to reflect the diversity of the communicative culture as a personal entity.

The four stages of the formation of the communicative culture of the future specialists in socionic professions (awareness, cognition, actualization and adaptation) are identified, their purpose is defined, the essence and pedagogical tasks are revealed.

The stage of awareness is aimed at forming to students a clear understanding of communicative culture as an indicator of their professionalism level, axiological attitude to communication, development of motivation to improve their own communicative culture, ability to self-esteem and self-regulation in interpersonal communication interaction.

At the stage of cognition there is an accumulation of professional communication experience in the form of knowledge of norms and rules. It is aimed at mastering the ways of establishing an interpersonal contact, an adequate assessment of a person in a particular communicative situation, the establishment of productive interaction in the professional field.

The pedagogical task of the actualization phase consists in the development of professional communication skills and abilities as a system of internal means of communicative actions regulation.

The stage of adaptation is subject to the improvement of communicative competencies in the process of educational and pre-diploma practice. The content of all previous stages in the formation of the communicative culture of future specialists in socionic professions is concentrated in it; this stage is supposed to reflect the expected result of the methodology.

Key words: *method of formation, communicative culture, future specialists in socionic professions, training in special disciplines, teaching methods.*